

ELS EFECTES DE LA CRISI A BALEARS (III)

LA CRISI TAMBÉ ARRIBA A L'ECONOMIA SOCIAL

Amb el número 5 de TEMES SOCIOECONÒMICS GADESOS continuem la sèrie d'anàlisis sobre els efectes que la crisi ha ocasionat a la nostra societat. En aquesta ocasió analitzarem -amb la major brevetat i concisió que ens sigui possible- el col·lectiu de l'Economia Social. Som així coherents amb l'objectiu d'aquesta publicació: "veure les tendències més significatives que, des de que es començà a covar la crisi, han marcat el tarannà dels sectors econòmics de la nostra societat i de col·lectius com ara els autònoms, les persones joves, etc."

El concepte d'economia social pot abastar organitzacions com ara les Societats Financeres Socials, l'àmbit de les assegurances i el mutualisme o les associacions socials sense finalitats lucratives. No obstant aquest número el dediquem en exclusiva a fer una ullada a allò que és el bessó de l'activitat empresarial: les Cooperatives i les Societats Laborals, un col·lectiu petit però no manco important ni exempt d'importància i futur. Per sortir de la crisi qualsevol fórmula que generi activitat econòmica ha de ser benvinguda i si a més inclou valor socials, recolzada.

El teòleg, filòsof, escriptor, professor i ecologista brasiler Leonardo Boff digué en una ocasió que: "l'economia no pot independitzar-se de la societat doncs la conseqüència serà la destrucció de la idea mateixa de societat i del bé comú. L'ideal a cercar és una economia d'allò que basti per a tota la comunitat de vida". Més enllà d'idealismes la realitat és que el sector de l'economia social brasilera és un potent sector econòmic amb una generació d'ocupació envejable.

A les pàgines següents hi trobareu les dades bàsiques que permeten fer-se una idea aproximada d'aquesta realitat a les Illes Balears durant els anys 2007, 2008, 2009 i 2010. Aquets anys són dels que tenim dades consolidades i, alhora, és un període que ens permet observar com la crisi ha afectat a aquets societats. A efectes informatius annexam un resum de dades disponibles del primer semestre de 2011.

Podeu trobar les dades actualitzades d'atur i altres xifres del mercat laboral a l'[ESPAI SOCIOLABORAL GADESOS](#).

I. Introducció

L'Economia Social és un assumpte que ha superat amb escreix el seu origen històric lligat a l'associacionisme popular, el cooperativisme i el mutualisme del segle XIX. Avui ocupa i preocupa a les institucions econòmiques públiques i, a tall de exemple, cal recordar que durant la Presidència Espanyola del Consell de la Unió Europea se celebrà, en el mes de maig de 2010, una Conferència Europea d'Economia Social. A les conclusions d'aquesta cimera es diu que: *“Les Institucions Europees han reconegut en diversos documents oficials com les empreses d'Economia Social contribueixen a generar valor afegit social i a resoldre alguns dels desafiaments i desequilibris més importants de la societat europea per consolidar el seu benestar.”* Queda clar que la UE –almanco fins l'esclat de la crisi de l'euro- té una molt bona consideració envers aquest sector d'activitat i hi ha un compromís d'impuls de les seves potencialitats que es veu reflectit a documents comunitaris cabdals, com ara, l'**Estratègia UE 2020** o la **Small Business Act**.

A l'Estat espanyol el fet més rellevant dels darrers mesos a l'àmbit de l'economia social ha estat, sens dubte, l'aprovació i publicació de la Llei 5/2011, de 29 de març, d'Economia Social (**BOE n. 76 de 30 de març de 2011**), no obstant no és l'única acció política de l'Administració General de l'Estat sobre aquest tema durant la legislatura recentment acabada. De tota aquesta activitat en dona bona compta el document del MTIN **Balance del programa de fomento de la economía social 2004-2011**.

L'existència, durant la legislatura autònoma 2007-2011, d'una Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa (RSC) significà un impuls polític i econòmic interessant pel sector de les empreses socials que, si més no, els hi donà la visibilitat que es mereixen. La constitució del **Consell de l'Economia Social i del Cooperativisme de les Illes Balears**, n'és un bon exemple.

Insistim que, tot i que, a la Llei 5/2011 d'Economia Social, es denomina economia social “al conjunt de les activitats econòmiques i empresarials, que en l'àmbit privat duen a terme aquelles entitats, persegueixen bé l'interès col·lectiu dels seus integrants, be l'interès general econòmic o social, o tots dos”, ens limitam en aquest **TEMES SOCIOLABORALS GADESO** a analitzar i comentar les dades oficials¹ de les Cooperatives i les Societats Laborals de les Illes Balears.

---

¹ Totes les fons són del Ministerio de Trabajo i Inmigración (MTIN)

II.- Les xifres més rellevants:

- El nombre de cooperatives en funcionament en els darrers quatre anys es manté entorn a les 200.
- Les cooperatives balears tenen una variació del -8,3% de treballadors i treballadores d'alta a la Seguretat Social en el 2010 en relació a 2007.
- El 81% del total (52) de les noves cooperatives pertanyen al sector de serveis.
- Els serveis acumulen el 73% dels nous socis cooperativistes.
- De 2007 a 2010 n'han desaparegut un 43,6% de societats laborals.
- A l'any 2007 n'hi ha un 46,9% manco de persones sòcies de societats laborals que l'any 2007.
- El 73% de societats laborals de nova planta són del sector serveis.
- El 74,5% de les noves incorporacions de socis i sòcies a societats laborals i sòcies ho són en el serveis.
- Es nota una important alentiment de les incorporacions de socis de societats laborals en el sector de la construcció.
- El 68% del total de les incorporacions de socis de les societats laborals són homes.

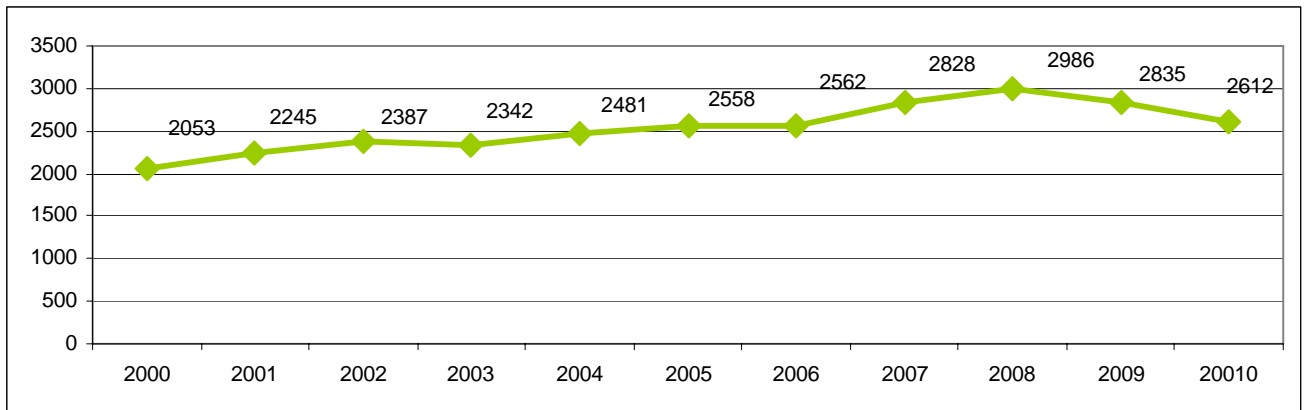
III.- Les cooperatives de les Illes Balears:

La taula següent ens informa del número de cooperatives en funcionament que, com es pot observar, no té grans variacions. És significatiu que la "mortalitat" es compensa amb les noves constitucions que s'han mantingut en ple tsunami de la crisi. Això pot ser un símptoma de resistència i dinamisme que malauradament es veu absolutament matisat per la pèrdua de personal. En aquest sentit, és especialment il·lustratiu el Gràfic I a on es pot observar la davallada des de l'any 2008. Es pot dir, idò, que la crisi del mercat de treball també afecta al món cooperatiu amb una variació del -8,3% de treballadors i treballadores d'alta a la Seguretat Social en el 2010 en relació a 2007.

TAULA I.- COOPERATIVES I TREBALLADORS/ES D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL

	2007	2008	2009	2010
N. Cooperatives	201	212	211	210
Constituïdes aquest any	12	16	12	14
N. Treballadors/es	2828	2986	2835	2612

GRÀFIC I
EVOLUCIÓ DE TREBALLADORS I TREBALLADORES DELS COOPERATIVES DE BALEARS
(2000-2010)

A la Taula II ens informa que en el darrer quadrienni l'únic sector amb certa capacitat de creació de noves cooperatives és el de serveis amb 44 constitucions. És a dir, el 81% del total (52) de les noves pertanyen al sector hegemònic de l'economia balear. I pel que fa al treballador es manifesta –com és obvi- el mateix tarannà: el serveis acumulen el 73% dels nous socis cooperativistes (Taula III).

TAULA II.- COOPERATIVES CONSTITUÏDES PER SECTOR D'ACTIVITAT

	2007	2008	2009	2010
Agricultura	0	0	1	0
Indústria	0	1	0	0
Construcció	2	1	1	0
Serveis	10	14	10	14
Total	12	16	12	14

TAULA III.- SOCIS/ES DE COOPERATIVES CONSTITUÏDES PER SECTOR D'ACTIVITAT

	2007	2008	2009	2010
Agricultura	0	0	4	0
Indústria	0	3	0	0
Construcció	8	3	7	0
Serveis	44	49	60	49
Total	52	55	71	49

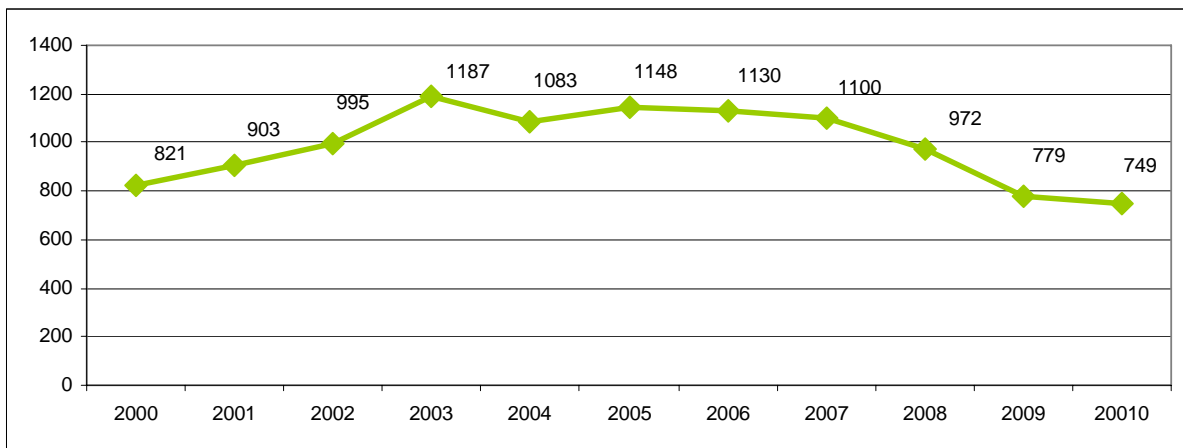
IV.- Les societats laborals de les Illes Balears:

A diferència de les cooperatives, les societats laborals en funcionament si han tingut en el quadrienni una baixada important. De 2007 a 2010 n'han desaparegut un 43,6%. La moderada incorporació de noves societats no compensa la mortalitat que provoca la crisi (vegeu taula IV). La situació és més greu pel que fa a les persones sòcies: L'any 2007 n'hi ha un 46,9% manco que l'any 2007 (vegeu gràfic II)

TAULA IV.- SOCIETATS LABORALS I SOCIS/ES TREBALLADORS/ES

	2007	2008	2009	2010
Total Societats	211	169	158	147
Registrades aquest any	29	11	11	16
Socis/es treballadors/es	1100	972	779	749

GRÀFIC II
EVOLUCIÓ DEL NÚMERO DE SOCIS I SÒCIES TREBALLADORS/ES DE ELS BALEARS
(2000-2010)

En la distribució sectorial de societats de nova planta (taula V), el sector serveis és també el majoritari acumulant el 73% del total. El mateix passa amb el nombre de persones sòcies: el 74,5% de les noves incorporacions ho són en el serveis. (Taula VI).

No obstant, el que més crida l'atenció d'aquesta taula VI és el alentiment de les incorporacions de socis en el sector de la construcció:

TAULA V.- SOCIETATS LABORALS CONSTITUÏDES PER SECTOR D'ACTIVITAT

	2007	2008	2009	2010	Total
Agricultura	0	0	1	0	1
Indústria	2	0	1	0	3
Construcció	8	4	0	2	14
Serveis	19	7	9	14	49
Total	29	11	11	16	67

TAULA VI.- SOCIS/ES TREBALLADORS/ES DE SOCIETATS LABORALS CONSTITUÏDES PER SECTOR D'ACTIVITAT

	2007	2008	2009	2010	Total
Agricultura	0	0	4	0	4
Indústria	7	0	3	0	10
Construcció	28	16	0	6	50
Serveis	79	22	33	53	187
Total	114	38	40	59	251

L'estadística oficial de l'economia social amb perspectiva de gènere és molt deficitària. La taula VII ens permet observar l'única dada per sexe que subministra el MTIN. El 68% del total de les incorporacions de socis són homes.

TAULA VII.- DISTRIBUCIÓ PER SEXE DELS SOCIS INICIALS DE LES SOCIETATS LIMITADES LABORALS*

	2007	2008	2009	2010	Total
HOMES	73	24	31	36	164
DONES	41	14	9	12	76
TOTAL	114	38	40	48	240

* A les dades disponibles al web del MTIN corresponent a 2010 hi ha una diferència entre la distribució de nous socis per sectors (59) i la distribució per sexe (48).

VI.- Conclusions i propostes de la Fundació Gadeso:

1. La Conferència Europea d'Economia Social celebrada, a la ciutat espanyola de Toledo, el mes de maig de l'any 2010 va declarar que *per a l'anàlisi i desenvolupament de qualsevol política referent a l'Economia Social és necessari seguir reforçant els mecanismes estadístics d'aquestes empreses.* Aquesta necessitat és tan evident a nivell d'Estat espanyol que la disposició addicional primera de la Llei 5/2011 insta als poders públics a solucionar les mancances estadístiques d'aquest sector econòmic. A l'àmbit de la CAIB les deficiències de dades és clamorós per tant, **les autoritats responsables de l'estadística regional haurien de millorar la informació general sobre l'economia social i particularment sobre volums de negocis, perspectiva de gènere i segregació sectorial.**
2. Les dades analitzades palesen que la crisi ha arribat al mercat laboral associat a l'economia social la qual cosa aconsella **incloure el foment de l'ocupació de les cooperatives i de les societats laborals a la renovació del Pla d'Ocupació de les Illes Balears (POIB).**
3. **És necessari un desenvolupament de la Llei 5/2011 d'Economia Social amb una visió autonomista**, és a dir, aquesta llei serà útil com a paraigua de les entitats del sector social en la mesura que s'adapti a la realitat plurinsular i d'especialització turística de les Illes Balears.
4. La política autonòmica sobre economia social correspon a la Vicepresidència Econòmica, de Promoció Empresarial i d'Ocupació del Govern de les Illes Balears. La inclusió de la problemàtica de les cooperatives, les societats laborals i demés entitats en una macro area del Govern, no hauria de ser motiu per minimitzar la importància d'aquesta activitat. En qualsevol cas i **independentment de l'estructura administrativa de la CAIB, l'impuls de les entitats de economia social és, a més d'un mandat legal, del tot convenient per coadjuvar a una sortida de la crisi amb més i millor ocupació i amb una cohesió social reforçada.**

L'OPINIÓ DELS EXPERTS:

Pere Albertí Huguet, economista

EL SECTOR PÚBLIC I LES COOPERATIVES EN TEMPS DE CRISI

En situacions com l'actual de crisi perllongada i profunda, s'observa que els governs apliquen mesures que afecten a bona part de la ciutadania, sense contemplar criteris de justícia social, que tenen com a resultat un increment de les desigualtats. Tampoc es percep que es treballi per canviar les pautes que ens han dut a situacions de creixements descontrolats així com a establir, com a prioritari, els pagaments dels deutes sense carències.

Una bona part del perquè ens costa tant sortir del actual *impasse* és conseqüència de la pèrdua de sobirania de l'Estat, que gairebé ha renunciat a les eines que tenia per intervenir com a agent actiu de l'economia. I si més no, cara al futur, redreçar la situació passa per tornar recuperar un model públic, que actuï en els mercats i en els moments decisius de conjuntures i de crisi diverses.

L'arquitectura d'un nou sector públic, dissenyat i adequat a la realitat actual, ha de contemplar un sistema bancari públic i unes "renovades" caixes d'estalvi sense ànim de lucre, properes als ciutadans i a les empreses, en moments en que és indispensable i urgent garantir el finançament de l'economia productiva.

La "mediació" de l'estat en el sector immobiliari per tornar els preus dels habitatges als seus valors reals, contemplant els patronatges municipals per fer compatibles els lloguers socials i els propietaris en els municipis. Seria un bon inici per normalitzar el sector.

En aquest model, les polítiques públiques han de fomentar les cooperatives, justament per la normalització que aporten al mercat de treball, jugant un paper destacat en la necessària cohesió social. En l'actual crisi aquestes empreses enfronten millor la situació.

De la memòria 2010, que acaba de publicar el Consell Econòmic i Social de les Illes, s'extreuen les següents dades: de l'any 2007 a l'any 2010, s'ha destruït el 1,85% del teixit empresarial de les Balears, mentre que les cooperatives registren un increment del 4,5%. I si mirem l'ocupació generada en aquest període, la població ocupada ha disminuït el 9,6%. A les cooperatives, els socis i els treballadors, en conjunt han crescut el 12,8%.

Les cooperatives són empreses peculiars, que es basen en valors ètics i en uns principis d'actuació en què la democràcia és la norma: cada soci un vot, la propietat és col·lectiva dels socis, i la solidaritat i l'auto ajuda presents. Les diverses classes que hi ha, des de les agroalimentàries fins a les de treball associat, són estructures productives creades per resoldre les necessitats, de consum, feina, etc. adequant-se a la conjuntura econòmica. En les de treball associat, per exemple, els socis poden ajustar els seus sous als ingressos. Per aquestes raons les cooperatives resulten tan útils en temps com els que vivim.

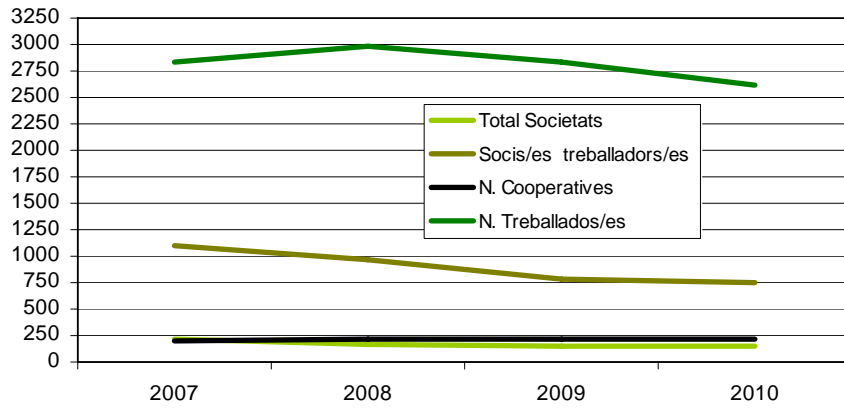
Aquest mes d'octubre passat va tenir lloc a Mondragón-Arrasate un seminari per commemorar el 25è aniversari de la *Confederación Española de Cooperativas de Trabajo Asociado*. No podria haver-se escollit un lloc més adequat que aquell on té la seu la Corporación Cooperativa Mondragón. Durant el seminari, es va fer palesa la importància de les cooperatives en el desenvolupament de les comunitats productives arreu del món. El País Basc n'és una mostra.

En la descripció esquemàtica d'aquest model de sector públic, no pot quedar sense contemplar la resta de l'economia social, en particular les societats laborals, les seves pretensions s'orienten, en primer lloc, a resoldre les necessitats dels socis treballadors. També les entitats sense ànim de lucre de l'economia solidària, associacions, fundacions i empreses d'inserció que fent suplència de l'estat, estan contribuint, també, al benestar social alhora que generen ocupació.

La sortida de la situació que vivim no pot quedar en mans dels mercats exclusivament, perquè res canviarà finalment. Es fa necessari la implicació activa d'un sector públic com a tal, estructurat des de la perspectiva dels valors democràtics. Justament es tracta de que reprengui el seu paper d'àrbitre, dins el respecte a la democràcia més genuïna, la qual atribueix el poder als ciutadans i a ningú més.

ANNEX

I.- EVOLUCIÓ DEL NUMERO DE COOPERATIVES I SOCIETATS LABORALS I DE TREBALLADORS I SOCIS 2000 – 2010

II.- ALGUNES DADES DE 2011 (Gener-Juny)

	Agricultura	Industria	Construcció	Serveis	Total
Cooperatives constituïdes per sector d'activitat	0	0	0	3	3
Socis/es de cooperatives constituïdes per sector d'activitat	0	0	0	9	9
Societats laborals constituïdes per sector d'activitat	0	1	1	7	9
Socis/es treballadors/es de societats laborals constituïdes per sector d'activitat	0	3	14	23	40
TOTAL	0	4	15	22	61

DISTRIBUCIÓ PER SEXE DELS SOCIS INICIALS DE LES SOCIETATS LIMITADES LABORALS

